

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC HAVELKA A OSTATNÍ proti ČESKÉ REPUBLICĚ

(stížnost č. 23499/06)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

21. června 2007

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.

Ve věci Havelka a ostatní proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení

pan P. LORENZEN, *předseda*,
paní S. BOTOCHAROVA,
pánové K. JUNGWIERT,
R. MARUSTE,
J. BORREGO BORREGO,
paní R. JAEGER,
pan M. VILLIGER, *soudci*,
a paní C. WESTERDIEK, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 29. května 2007,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 23499/06) směřující proti České republice, kterou dne 30. května 2006 podali u Soudu čtyři občané České republiky, pan Antonín Havelka a jeho nezletilé děti Šárka Havelková, Tomáš Havelka a Eliška Havelková („stěžovatelé“), na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele, jimž byla poskytnuta právní pomoc, zastupuje pan D. Strupek, advokát zapsaný v seznamu advokátů České advokátní komory. Českou vládu (dále jen „vláda“) zastupuje její zmocněnec pan V. A. Schorm.

3. Stěžovatelé zejména namítají, že rozhodnutím o nařízení ústavní výchovy bylo porušeno jejich právo na respektování rodinného života a že řízení, na jehož základě bylo toto opatření přijato, bylo vedeno v rozporu s právem na spravedlivý proces.

4. Dne 20. června 2006 předseda senátu rozhodl o přednostním projednání stížnosti (článek 41 Jednacího řádu).

5. Dne 4. září 2006 Soud rozhodl uvědomit o stížnosti vládu a na základě článku 29 odst. 3 projednat přijatelnost a odůvodněnost stížnosti současně.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

6. První stěžovatel, pan Antonín Havelka, se narodil v roce 1950 a bydliště má v Praze. Z jeho manželství s B. H. se v letech 1992, 1993 a 1994 narodily tři děti, Šárka Havelková, Tomáš Havelka a Eliška Havelková, které jsou druhým, třetím a čtvrtým stěžovatelem; v současné době jsou umístěny v dětském domově v Radeníně.

7. Podle informací sdělených vládou byl nad výchovou dětí obou manželů nařízen soudní dohled na základě rozsudku ze dne 11. ledna 1994.

8. Od října 1995, kdy B. H. opustila společnou domácnost, se první stěžovatel staral sám o ostatní stěžovatele a o další tři nezletilé děti B. H.

9. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 11. dubna 1996 byly prvnímu stěžovateli svěřeny do výchovy tři nezletilí stěžovatelé a V. V., další dítě B. H. Rozsudek ze dne 11. května 1998, jímž bylo manželství rozvedeno, stanovil, že tato úprava bude platit i v budoucnu.

10. Odbor sociální péče Úřadu městské části Praha 15 (dále jen „příslušný orgán sociálně-právní ochrany“), který byl pověřen dohledem nad výchovou dětí, začal od roku 2002 informovat soud o nedostatečné spolupráci prvního stěžovatele. Ten údajně v některých případech nevpustil sociální pracovníce do bytu a choval se k nim nevhodným způsobem, měl sklony k alkoholismu a také se svěřil s obavou z nuceného vystěhování z bytu pro neplacení nájemného. Příslušný orgán sociálně-právní ochrany přesto připustil, že se dotýčný stará o děti v rámci svých možností, spolupracuje s lékaři a školami, které děti navštěvují, a že vztahy v rodině jsou velmi dobré.

11. Dne 10. července 2003 příslušný orgán sociálně-právní ochrany soudu sdělil, že se mnozí informace o nadměrné konzumaci alkoholu prvního stěžovatele, probíhá řízení o vyklizení bytu a dotýčný není schopen vyřešit otázku bydlení. Z těchto důvodů tento orgán soudu navrhl, aby přijal vhodná opatření nebo zahájil řízení o svěřením nezletilých dětí do ústavní výchovy, protože dohled již neplní svůj účel.

12. Ve dnech 21. srpna a 13. listopadu 2003 se konala dvě ústní jednání. B. H. i první stěžovatel s nařízením ústavní výchovy nesouhlasili; obě sestry prvního stěžovatele krom toho uvedly, že jej s dětmi nemohou ubytovat.

13. Příslušný orgán sociálně-právní ochrany následně vzal zpět svůj návrh z 10. července 2003 s odůvodněním, že si nebyl jistý, zda a kdy dojde k nucenému vystěhování rodiny, a že případně existuje možnost ubytovat nezletilé v zařízení provozovaném nevládní organizací.

Dne 13. listopadu 2003 bylo proto řízení zastaveno.

14. Dne 31. března 2004 podal příslušný orgán sociálně-právní ochrany obvodnímu soudu v souladu s § 76a občanského soudního řádu návrh na vydání předběžného opatření, jímž by byly děti svěřeny do ústavní výchovy. V odůvodnění návrhu uvedl, že ačkoli první stěžovatel zpočátku poskytoval kvalitní péči, objevily se posléze nedostatky a spolupráce s ním byla problematická. Ekonomické a sociální podmínky rodiny se navíc postupně zhoršovaly a první stěžovatel již nebyl schopen uspokojovat základní potřeby dětí, protože kvůli neuhrazeným poplatkům byl byt odpojen od přívodu elektrické energie a plynu a nefungovala zde toaleta. Zároveň probíhalo řízení o vyklizení bytu, první stěžovatel nepracoval a požíval alkohol. Příslušný orgán sociálně-právní ochrany měl z těchto důvodů za to, že zdraví a příznivý vývoj dětí jsou vážně ohroženy.

15. Soud téhož dne návrhu vyhověl, a druhý, třetí a čtvrtý stěžovatel i V. V. tak byli umístěni do dětského domova v R. Stěžovatel se odvolal, avšak neúspěšně.

16. Dne 18. května 2004 zahájil obvodní soud z vlastního podnětu řízení o svěřením dětí do ústavní výchovy. Opatrovníkem dětí byl v rámci tohoto řízení ustanoven příslušný orgán sociálně-právní ochrany, který podal výše uvedený návrh na vydání předběžného opatření.

17. Dne 15. června 2004 se ve věci konalo ústní jednání v nepřítomnosti B. H. a prvního stěžovatele. Ten se nedostavil, ačkoli byl předvolán, neboť se domníval, že zástupce, kterého si zvolil dne 15. dubna 2004 v rámci řízení o vydání předběžného opatření, byl taktéž předvolán k účasti na jednání (což se však nestalo). Opatrovník na ústním jednání trval na nařízením ústavní výchovy s odůvodněním, že rodiče ve výchově selhali. I když připustil, že mezi stěžovateli panují silné citové vazby, zdůraznil, že první stěžovatel dlužil na nájemném, v jeho bytě nefungovala elektřina, nesnažil se hledat práci a požíval alkohol.

18. Rozsudkem z 15. června 2004 obvodní soud rozhodl o prodloužení ústavní výchovy druhého, třetího a čtvrtého stěžovatele. Na základě zpráv opatrovníka soud uznal za prokázané, že rodiče ve výchově zcela selhali. Soud shledal, že první stěžovatel nashromáždil dluhy, které nebyl schopen splácet, hrozilo mu vystěhování a do bytu již nebyly zajištěny dávky energie. Krom toho se údajně nevěnoval domácím pracem a požíval nadměrné množství alkoholu. Od roku 2002 se jím poskytovaná péče tudíž zhoršovala. Soud dále poznamenal, že nikdo jiný nebyl ochoten zajistit výchovu nezletilých.

19. Dne 10. listopadu 2004 se první stěžovatel proti zmíněnému rozsudku odvolal. Namítal, že jeho zástupce nebyl předvolán k ústnímu jednání konanému dne 15. června 2004, a dále s odkazem na rozhodnutí vydané v jiné věci (viz § 26 níže) napadl skutečnost, že úloha opatrovníka nezletilých byla svěřena orgánu sociálně-právní ochrany, který podal návrh na svěřeni dětí do ústavní výchovy. Stěžovatel rovněž tvrdil, že soud řádně neobjasnil skutkový stav, neboť vycházel výhradně z informací poskytnutých zmíněným opatrovníkem, aniž by je doplnil nebo ověřil výsledkem rodičů, pedagogů a lékařů a především samotných dětí, nebo prostřednictvím místního šetření. Stěžovatel současně zpochybnil pravdivost většiny těchto informací i to, že by ve výchově selhal, a rovněž tvrdil, že odpojení elektřiny nemělo dopad na kvalitu jeho péče. Konečně zdůraznil, že spolupracoval se střediskem poskytujícím bezplatné poradenství, jehož zaměstnanci mu byli ochotni pomoci s výchovou dětí a hledáním bytu, že si aktivně hledal práci (což bylo obtížné kvůli jeho částečné invaliditě) a že si sjedná splátkový kalendář na úhradu svých dluhů. Později předložil soudu příslib dočasného (jedno-ročního) sociálního bydlení pro sebe a své děti.

20. Na ústním jednání v rámci odvolacího řízení první stěžovatel uvedl, že nadále obývá byt, který je předmětem řízení o vyklizení, že kontaktoval několik zaměstnavatelů a že je schopen zajistit dětem příznivé rodinné prostředí.

Opatrovník kromě jiného podotkl, že sociální bydlení je omezeno na dobu jednoho roku a že dosud nebyla zcela vyjasněna otázka, zda stěžovatel požívá alkohol či nikoli.

Ve zprávě z 13. dubna 2005 ředitelka dětského domova v R. mimo jiné uvedla:

„(...) chápeme a podporujeme snahu otce změnit nutnost trvalého odloučení od dětí (...) [Informace o] možnosti návratu k otci je dětem předkládána prostřednictvím telefonů a starší sestry R., se kterou pan Havelka jako jedinou komunikuje. Tyto informace spojené s velkou nadějí dětí velmi těší, ale přinášejí značné pochybnosti a nejasnosti, o kterých otevřeně hovoří (...).

(...) děti [jsou] ovlivňovány zkušenostmi a názory starších sourozenců týkajícími se životního stylu otce. I přes citovou náklonnost k otci se bojí toho, že po návratu ‚domů‘ do azylového domu nemusí otec vyhovět stanoveným podmínkám řádu (...) tak, aby vyloučil možnost změny, a tím i jejich návratu. (...)

Toto je podstatným důvodem a vážným signálem, proč [druhý, třetí a čtvrtý stěžovatel] s vyloučením jakéhokoli ovlivňování zvnějšku se kloní k názoru, že se vyplatí počkat na další příležitost návratu do stejných, trvalých a již neměnných rodinných podmínek (...).“

21. Dne 28. dubna 2005 Městský soud v Praze napadené rozhodnutí potvrdil. Předně podotkl, že plná moc předložená dříve zástupcem stěžovatele se vztahovala výhradně k řízení o vydání předběžného rozhodnutí, a proto tento zástupce nebyl předvolán k ústnímu jednání konanému dne 15. června 2004. Soud dále poukázal na to, že soud prvního stupně shromáždil dostatečné údaje a že z nich vyvodil odpovídající závěry. Okolnosti případu podle něj od vynešení napadeného rozsudku nedoznaly natolik významné proměny, která by odůvodnila jeho změnu; stěžovatel totiž uváděl pouze hypotetické skutečnosti, nepředložil žádnou pracovní smlouvu a dočasné bydlení, které se mu podařilo najít (sestavující z jediného pokoje) nelze považovat za stabilní a vhodné prostředí k ubytování tří dětí.

22. Dne 16. září 2005 podali všichni čtyři stěžovatelé ústavní stížnost, v níž namítali, že rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy nebylo v souladu se zákonem a porušovalo články 6

a 8 Úmluvy a taktéž Úmluvu o právech dítěte. Tento zásah podle nich nebyl nezbytný v demokratické společnosti, neboť nesplňoval kritérium přiměřenosti. Namítali, že soudy řádně nezjistily názor nezletilých stěžovatelů a neposkytly rodičům dostatečnou příležitost účastnit se rozhodovacího procesu; byla zde opět uplatněna námitka týkající se kolizního opatrovníka. Stěžovatelé uvedli, že nařízení ústavní výchovy bylo odůvodněno pouze hmotnými nedostatky a že naproti tomu orgány veřejné správy vůči nim nesplnily své pozitivní povinnosti poskytnutím rady nebo pomoci ani neuvažovaly o alternativních opatřeních (jako je umístění v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Předmětný zásah by podle stěžovatelů splňoval podmínku subsidiarity pouze v případě, že by tato pozitivní opatření nevedla k žádnému výsledku. Jejich neuspokojivá sociální a hmotná situace nemohla být vyřešena zásahem orgánů veřejné správy do jejich práva na respektování rodinného života, které požívá specifické ochrany. Dále podle nich nebylo prokázáno, že by nevhodné bydlení mělo přímý dopad na zdraví nebo psychický vývoj dětí, zatímco umístění v dětském domově je vystavovalo riziku citového strádání.

23. Rozhodnutím ze dne 16. listopadu 2005, jež bylo právnímu zástupci stěžovatelů doručeno dne 1. prosince 2005, Ústavní soud odmítl stížnost jako zjevně neodůvodněnou. Soud uvedl, že vzhledem k zájmům dětí a životním podmínkám, které jim jejich rodiče vytvořili, bylo předmětné opatření jediným možným řešením. Ze zpráv příslušného orgánu sociální péče podle soudu vyplývalo, že tento orgán poskytoval rodině sledované od roku 1994 rady k vyřešení situace. Pokud jde o alternativní řešení, soud shledal, že umístění v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je totéž jako nařízení ústavní výchovy. Co se týče námítky ohledně kolizního opatrovníka, soud poznamenal, že v řízení ve věcech péče o nezletilé děti, které je založeno na zásadě oficiality, není soud vázán návrhy stran, a proto nebylo relevantní, kdo podal návrh na nařízení ústavní výchovy, a že práva stěžovatelů nebyla nijak dotčena, neboť skutkový stav byl zjištěn ve spolupráci se všemi zainteresovanými osobami. Ústavní soud dále podotkl, že první stěžovatel byl vyslechnut v odvolacím řízení a že byl zjištěn názor všech tří ostatních stěžovatelů.

První stěžovatel v současné době stále obývá byt, který je předmětem řízení o vyklizení.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

24. Příslušné vnitrostátní právo je popsáno v rozsudku *Wallová a Walla proti České republice* (č. 23848/04, § 37-46, 26. říjen 2006).

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

25. Ustanovení § 31 odst. 3 stanoví, že dítě, které je schopno s ohledem na stupeň svého vývoje vytvořit si vlastní názor a posoudit dosah opatření jeho se týkajících, má právo obdržet potřebné informace a svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkajícím se podstatných záležitostí jeho osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se o takových záležitostech rozhoduje.

26. Ustanovení § 37 odst. 2 stanoví, že nemůže-li dítě zastoupit žádný z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat. Tímto opatrovníkem zpravidla ustanoví orgán vykonávající sociálně-právní ochranu dětí.

Podle teorie práva by orgán sociálně-právní ochrany dětí neměl být ustanoven opatrovníkem, pokud bylo na jeho návrh zahájeno řízení ve smyslu § 14 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí [mj. návrh na nařízení ústavní výchovy].

Pokud je totiž tento orgán v procesním postavení navrhovatele, nemůže současně plnit odlišnou úlohu opatrovníka, a soud by proto měl určit jinou vhodnou osobu.

Stěžovatelé v této souvislosti citují rozhodnutí (sp. zn. 17 Co 151/2004) Městského soudu v Praze, který vyzval soud prvního stupně, jenž svěřil dítě do ústavní výchovy, aby tomuto dítěti určil nového opatrovníka, neboť „je nevhodné a kontraproduktivní, aby tuto úlohu plnil ten, kdo podal návrh na zahájení řízení“.

27. Ustanovení § 46 odst. 2 ukládá soudu, aby před nařízením ústavní výchovy zkoumal, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní. Pominou-li po nařízení ústavní výchovy její důvody nebo lze-li dítěti zajistit náhradní rodinnou péči, soud ústavní výchovu zruší.

Občanský zákoník

28. Podle ustanovení § 711 odst. 1 písm. d) může pronajímatel vypovědět nájem bytu jen s přivolením soudu, jestliže nájemce hrubě porušuje své povinnosti vyplývající z nájmu bytu, zejména tím, že nezaplatil nájemné nebo úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu za dobu delší než tři měsíce.

29. Ustanovení § 712 odst. 5 stanoví, že skončil-li nájemní poměr výpovědí pronajímatele podle § 711 odst. 1 písm. d), stačí při vyklizení poskytnout přístřeší. Jde-li o rodinu s nezletilými dětmi a skončil-li nájemní poměr výpovědí pronajímatele podle § 711 odst. 1 písm. d), může soud, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, rozhodnout, že nájemce má právo na náhradní ubytování, popřípadě na náhradní byt.

Ustanovení § 712 odst. 6 stanoví, že pokud má nájemce právo na bytovou náhradu, není povinen se z bytu vystěhovat a byt vyklidit, dokud pro něj není odpovídající bytová náhrada zajištěna.

III. JINÉ PRAMENY

30. Vyjádření Výboru pro práva dítěte ustanoveného na základě článku 43 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte ke zprávám předloženým Českou republikou v letech 2002 a 2003 jsou citována ve výše uvedeném rozsudku *Wallová a Walla proti České republice*.

Úmluva o právech dítěte

31. Podle ustanovení článku 12 státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno zformulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním a správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procesními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Doporučení Rec (2005) 5 Výboru ministrů členským státům ohledně práv dětí žijících v institucionálních zařízeních (přijaté dne 16. března 2005)

32. K hlavním zásadám vyjmenovaným v příloze k doporučení patří zejména:

„(...) v co nejširší míře by měla být zaváděna preventivní opatření na podporu dětí a rodin v souladu s jejich speciálními potřebami; (...)

- umístění v institucionálním zařízení by nemělo být delší, než je nutné, a mělo by se pravidelně kontrolovat s ohledem na nejvyšší zájem dítěte, který by měl být při jeho umístění hlavním hlediskem; rodičům by se mělo dostat co největší podpory s ohledem na harmonickou reintegraci dítěte do rodiny a společnosti; (...)

- postupy, organizace a individuální pečovatelský plán umístění v institucionálním zařízení, včetně periodické kontroly umístění, by měly zaručovat práva dítěte, zejména právo dítěte být vyslyšeno; těmto názorům by měla být věnována náležitá pozornost a váha v souladu s věkem dítěte a stupněm jeho vyspělosti (...).“

Doporučení Rec (2006) 19 Výboru ministrů členským státům ohledně politik na podporu pozitivního rodičovství (přijaté dne 13. prosince 2006)

33. Ze základních zásad politik a opatření je v doporučení zmíněna zásada, podle níž se má zajistit účast rodičů a dětí, pokud je to účelné, na přípravě a provádění opatření, která se jich týkají. Vlády by dále měly uplatňovat politiky a opatření způsobem, který zajistí nezbytné podmínky pro pozitivní rodičovství, přičemž si musí ověřovat, že všechny osoby, které vychovávají děti, mají přístup k vhodným a různorodým prostředkům (materiálním, psychologickým, sociálním a kulturním) a že v životních vzorech a společenských postojích jsou zohledněny potřeby dětí a rodičů. Veřejné politiky podporující rodičovství musí mimo jiné respektovat právo dítěte se zapojit, vyjádřit svůj názor, být vyslyšeno a bráno vážně. Zvláštní pozornost by měla být dále věnována složitým sociálním a hospodářským případům i rodinným krizím, které vyžadují specifickou podporu; k zajištění potřeb mj. rodin v obtížné sociální a hospodářské situaci by měla být přijata cílená opatření.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

34. Stěžovatelé poukazují na to, že řízení, v jehož důsledku byli tři z nich svěřeni do ústavní výchovy, bylo v rozporu s požadavky spravedlnosti podle článku 6 odst. 1 Úmluvy, zejména tím, že úloha kolizního opatrovníka, který je měl v daném řízení zastupovat, byla svěřena orgánu sociálně-právní ochrany, který podal návrh na svěření dětí do ústavní výchovy, dále tím, že druhý, třetí a čtvrtý stěžovatel nebyli soudem vyslechnuti a že nebyla dostatečně zajištěna účast jejich biologických rodičů (mimo jiné prvního stěžovatele) v daném řízení. Stěžovatelé rovněž tvrdí, že nařízení ústavní výchovy nebylo v souladu s požadavky článku 8 Úmluvy; jedná se podle nich o nepřiměřený zásah, pro nějž nejsou dány dostatečné důvody.

35. Soud, jemuž jedinému přísluší právní kvalifikace skutkového stavu věci, pokládá za vhodné zkoumat námitky vznesené stěžovateli výlučně z hlediska článku 8, který požaduje, aby rozhodovací proces vedoucí k zásahu do práv byl spravedlivý a respektoval zájmy, jejichž ochranu článek 8 ukládá (*Kutzner proti Německu*, č. 46544/99, § 56, ESLP 2002-I; *Wallová a Walla proti České republice*, viz výše, § 47).

Příslušná část článku 8 Úmluvy zní:

„1. Každý má právo na respektování svého (...) rodinného života (...).

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu (...) ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

36. Vláda s tvrzením stěžovatelů nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

37. Soud konstatuje, že stížnost není zjevně nepřijatelná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy. Soud dále nezjistil žádný důvod, pro který by měla být prohlášena za nepřijatelnou, a prohlašuje ji tedy za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Tvrzení stran

A. Vláda

38. Vláda předně považuje za neodůvodněné tvrzení stěžovatelů, že došlo ke střetu zájmů, když opatrovníkem zastupujícím nezletilé stěžovatele byl ustanoven orgán sociálně-právní ochrany, který podal soudu návrh na svěření dětí do ústavní výchovy. Vláda zdůrazňuje, že nezletilé děti nejsou v zásadě s to v dostatečně spolehlivé míře definovat své zájmy, a proto jim zákon předepisuje opatrovníka, který identifikuje nejlepší zájem dítěte a jako takový jej prosazuje. Ve svém poslání nemůže být nezávislý ke všem účastníkům řízení, jak se pokoušejí tvrdit stěžovatelé. Jakýkoli střet zájmů je vyloučen, neboť obě funkce opatrovníka coby garanta nejvyššího zájmu dítěte a orgánu dohledu, který je navrhovatelem výchovných opatření, jsou v symbióze. Nadto, vzhledem k tomu, že řízení ve věcech péče o nezletilé děti se řídí zásadou oficiality, nejsou soudy vázány žádnými návrhy, ani návrhy orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Vláda rovněž podotýká, že při slyšení před odvolacím soudem první stěžovatel jasně vyjádřil zájem na sjednocení celé rodiny. Stanovisko ostatních stěžovatelů, kteří se přáli vrátit k otci, bylo soudu sděleno prostřednictvím dětského domova, v němž byli umístěni; nelze tedy tvrdit, že nemohli prezentovat svůj „autentický postoj“.

V odpovědi na námitky stěžovatelů má vláda dále za to, že článek 6 odst. 1 nezaručuje právo nezletilých na nezávislé procesní postavení v řízení o svěření dětí do ústavní výchovy. Stát by měl mít v každém případě v této oblasti velký prostor pro vlastní uvážení.

39. Vláda v této souvislosti tvrdí, že soudní proces byl spravedlivý a bral ohled na zájmy chráněné článkem 8. Domnívá se, že s ohledem na chování B. H., která o děti nejevila zájem, její výslech nebyl nutný. Předvolání, která jí byla zaslána, beztak zůstala bez odezvy. Pokud jde o prvního stěžovatele, vláda připouští, že nebyl v řízení před soudem prvního stupně vyslechnut, neboť se na jednání konané dne 15. června 2004 bez omluvy nedostavil. Byl však vyslechnut odvolacím soudem, a měl tak příležitost hájit svá práva; dotýčný měl navíc možnost prostřednictvím svého advokáta přednést svou věc Ústavnímu soudu. Městský soud rovněž vyslechl opatrovníka.

Co se týče druhého, třetího a čtvrtého stěžovatele, ti poprvé vyjádřili svá přání během psychologického vyšetření, které se uskutečnilo po nařízení předběžného opatření. Je sice pravdou, že v následném řízení před soudy vyslechnuti nebyli, jejich názory však byly zjištěny nepřímou. Soudy totiž vzaly v potaz zprávy dětského domova, v nichž se děti jasně vyslovily pro návrat k otci. Za těchto okolností se jejich osobní výslech jevil jako nadbytečný.

40. Vláda dále uvádí, že sporné opatření bylo přijato na základě § 46 zákona o rodině, sledovalo legitimní cíl ochrany zdraví a morálky, jakož i práv a svobod dětí, a bylo nezbytné v demokratické společnosti. Poznává, že stěžovatel od roku 2002 odmítal návštěvy sociálních pracovníků, kterým v některých případech musela asistovat policie, v nadměrné míře požíval alkohol, nepracoval a svou obtížnou hospodářskou situaci se nesnažil řešit. Z důvodu neuhrazení poplatků nebyly do bytu, který stěžovatelé obývali, zajištěny dodávky elektrické energie a plynu a nefungovala zde toaleta. První stěžovatel za těchto podmínek nebyl schopen zajistit dětem základní hygienické potřeby. Jelikož navíc nehradil nájemné a v době rozhodování obvodního soudu měl dluh přibližně 40 000 €, bylo mu již v roce 2003 nařízeno vystěho-

vání. Tento rozsudek nabyt právní moci v průběhu odvolacího řízení o svěřeni dětí do ústavní výchovy. Vnitrostátní soudy svá rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy opřely právě o tyto materiální ohledy. Otec podle nich ve výchově naprosto selhal a nebyl s to svým dětem zajistit základní životní potřeby pro jejich fyzický a morální rozvoj.

41. Vláda má v tomto ohledu za to, že zásada judikatury, podle níž nevyhovující životní podmínky či materiální nedostatek nemůže být jediným důvodem pro rozhodnutí o svěřeni dětí do ústavní výchovy (*Wallová a Walla proti České republice*, viz výše, § 72), je příliš striktní. Její aplikace totiž může za některých okolností vést k újmě na nejvyšším zájmu dítěte, neboť situace, kdy rodině bezprostředně hrozí vystěhování a nemá k dispozici žádnou bytovou náhradu, ohrožuje zájmy dítěte natolik závažným způsobem, že další podmínky, jako například psychický stav rodičů nebo jejich citové či výchovné schopnosti, jsou již nadbytečné. V podobné situaci vyhovuje nejvyššímu zájmu dítěte lépe řešení, kdy je dítě po nezbytně nutnou dobu svěřeno do péče odborné instituce. Vláda je v daném případě přesvědčena, že se toto řešení jevílo jako menší zlo. Riziko pro vývoj dítěte bylo totiž příliš vysoké, než aby se soudy spokojily s pasivní důvěrou v téměř neexistující snahu prvního stěžovatele o nápravu. Také jeho zájmy byly chráněny, neboť měl možnost pravidelně děti navštěvovat a využívat poradenství za účelem rozvoje jejich rodinných vztahů a opětovného sjednocení rodiny; této možnosti však využíval jen málo.

42. Pokud jde o pozitivní opatření přijatá v daném případě vnitrostátními orgány, vláda podotýká, že před přijetím konečného rozhodnutí o svěřeni dětí do ústavní výchovy soudy zvážily alternativní opatření, která by měla méně omezující dopad. Uvádí předně, že umístění dítěte v dětském domově bylo nařízeno až po deseti letech soudního dohledu nad výchovou dětí. Ani jedna z obou sester prvního stěžovatele navíc nebyla schopna nezletilé převzít do péče a iniciativa opatrovníka, aby je přijala „širší rodina“, neuspěla z důvodu postoje prvního stěžovatele. Přísliby poskytnuté stěžovateli nevládní organizací nebyly pro městský soud dostatečnou zárukou řádné výchovy dětí, a to zejména proto, že se jednalo o nabídku dočasného ubytování v jediné místnosti. Stěžovatel byl navíc stále nezaměstnaný a ani nebyl zaregistrován na úřadu práce. Hlavní důvod pro odmítnutí této alternativy provizorního ubytování však podle vlády spočíval v obavách dětí zmíněných ve zprávě ředitelky dětského domova, že otec nebude schopen zvládnout novou situaci a děti se budou muset potýkat se stejnými problémy jako dříve a budou se muset vrátit do dětského domova; údajně by proto raději počkaly na možnost návratu do trvalých a neměnných podmínek (viz výše § 20 *in fine*).

43. Vláda také zdůrazňuje, že primární odpovědnost za blaho dětí spočívá na bedrech rodičů; pokud tito nevyvíjejí žádnou iniciativu, je pro vnitrostátní orgány téměř nemožné jejich situaci zlepšit. V daném případě první stěžovatel prokázal apatický a nekooperativní přístup; podle zpráv orgánu sociálně-právní ochrany sepsaných v období od března 2003 do dubna 2004 údajně na vzájemných setkáních prohlásil, že nebude chodit do práce a že na osudu dětí mu jen málo záleží. Přes tento pasivní přístup poskytovaly sociální pracovnice rodině veškerou možnou pomoc, zejména aby pomohly otci získat dávky sociální péče. Ten tak v letech 1996 až 2006 pobíral různé druhy dávek, z toho velké množství mimořádných příspěvků, finanční podporu pro usnadnění návštěv dětí a příspěvky na byt. Přesto však neplatil nájemné a čelil rozhodnutí o vystěhování. V této situaci se opatrovník snažil poskytnout dětem ubytování v zařízení provozovaném nevládní organizací, avšak z důvodu naplněné kapacity bezvysledně. V březnu 2004 navíc obvodní soud rozhodl, že stěžovatelé mají právo na přístřeší, kde první tři noci uhradí magistrát a ostatní pobyt pak půjde k tíži prvního stěžovatele; ten však této možnosti nevyužil.

44. Vláda dále podotýká, že postoj prvního stěžovatele se nezměnil ani po nařízení ústavní výchovy; nadále totiž nepracuje, není zaregistrován na úřadu práce a s výjimkou školních prázdnin je s dětmi pouze v telefonickém kontaktu.

B. Stěžovatelé

45. Stěžovatelé se především domnívají, že vláda nepochopila smysl jejich námítky ohledně kolizního opatrovníka. Ve skutečnosti se ohrazují proti tomu, že dětem byla upřena jejich procesní práva, a to v řízení, které nepozbývá kontradiktorní povahy navzdory tomu, že soud není vázán návrhy účastníků řízení; role navrhovatele výchovného opatření a role kolizního opatrovníka totiž skutečně splývaly. Jakmile orgán sociálně-právní ochrany dětí podá návrh na přijetí výchovného opatření, stává se podle nich účastníkem řízení, který předkládá soudu svůj názor. Zastává-li současně roli opatrovníka, stávají se jím zastupované děti z hlediska procesního rovněž navrhovateli daného opatření. Právo účastníka kontradiktorního řízení ovšem nelze zužovat pouze na právo vyjádřit svůj názor, jak si podle všeho myslí vláda, ale zahrnuje také právo navrhopvat a předkládat důkazy, napadat důkazy předkládané protistranou a vyslyšet svědky i znalce. Právě kolizní opatrovník může tato práva vykonávat jménem dětí, které jsou účastníky řízení a mají právo na nezávislé procesní postavení. V projednávaném případě se však druhý, třetí a čtvrtý stěžovatel fakticky stali navrhovateli ústavní výchovy, aniž mohli zaujmout odlišné procesní postavení.

46. První stěžovatel připouští, že jeho spolupráce s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany se zhoršovala, neboť sociální pracovnice se mu zdály příliš arogantní. Tvrdí však, že nikdy nadměrně neužíval alkohol; toto tvrzení ostatně soudy nikdy neproověřovaly ani je neuváděly jako důvod pro nařízení ústavní výchovy. Dotyčný dále popírá, že by se dostatečně nesnažil hledat práci. V této souvislosti poznamenává, že je na trhu práce značně znevýhodněn, a to z důvodu svého věku, částečné invalidity, nedostatečného vzdělání i kvůli tomu, že vychovává tři nezletilé děti. Proto se mu podařilo najít vždy pouze dočasná zaměstnání. Pokud jde o stav bytu, první stěžovatel připouští, že byl několikrát odpojen od dodávek elektrické energie, tvrdí však, že vždy byl zajištěn přívod plynu, tekla voda a také toalety byly funkční. Nesouhlasí proto s tvrzením vlády, že nebyl schopen zajistit základní hygienické potřeby dětí. Výslech učitelky dětí, který by mohl potvrdit jeho tvrzení, však soudy považovaly za nadbytečný.

47. Pokud jde o různé sociální dávky, které jim byly vypláceny, stěžovatelé uvádějí, že je nelze považovat za jakési zvláštní opatření, které by vybočovalo z toho, co sociální systém zaručuje občanům v podobné ekonomické situaci. Pokud navíc vyplacenou částku vydělíme počtem let i jednotlivých osob, jednalo se o 60 € na osobu měsíčně. Je třeba rovněž přihlídnout k životním nákladům v Praze a ke skutečnosti, že matka dětí neplatila výživné. Stěžovatelé dále uvádějí, že dluh na nájemném dramaticky vzrůstal z důvodu velmi vysokých úroků z prodlení (přibližně 91 % za rok). Jelikož vlastníkem bytu bylo město a nikoli soukromý subjekt, mohla být zvážena pomoc například formou odpuštění části úroků a jejich pozastavením, či alespoň možnost jejich úhrady formou měsíčních splátek v přiměřené výši. Údajně poskytovaná pomoc ze strany orgánu sociálně-právní ochrany se omezovala na výzvy určené prvnímu stěžovateli, aby si hledal zaměstnání a byt, aniž mu v těchto záležitostech byla poskytnuta pomoc.

48. Stěžovatelé se zcela ztotožňují se zásadami, jež Soud zformuloval v rozsudku *Wallová a Walla proti České republice* (viz výše). Krom toho poznamenávají, že na rozdíl od stěžovatelů *Wallové a Wally* bydleli v zařízeném bytě, v němž chyběla pouze elektřina. Pokud jde o bezprostřední hrozbu vystěhování, na niž poukazuje vláda, domnívají se, že tento argument je sporný v situaci, kdy první stěžovatel daný byt obýval po celou dobu soudního řízení a obývá jej i nyní, a že daná hrozba veřejným orgánům nebránila v tom, aby rozhodly o zastavení prvně uvedeného řízení (viz § 13 výše). Konečně, i kdyby byly připuštěny obavy dětí z případného návratu do dětského domova, stěžovatelé nesouhlasí s tím, aby to bylo vykládáno jako preference dětí v neprospěch návratu k otci. Tato tvrzení navíc pocházejí od ředitelky

dětského domova a v žádném případě nebyla jedním z důvodů, o něž se opíralo rozhodnutí městského soudu, jak to tvrdí vláda (viz výše § 49 *in fine*).

49. Druhý, třetí a čtvrtý stěžovatel byli krom toho z neobjasněných důvodů umístěni v dětském domově, který se nachází ve značné vzdálenosti od bydliště prvního stěžovatele. Proto se dohodli, že se budou vídat sice méně často, ale po delší dobu během prázdnin; jinak zůstanou v telefonickém nebo písemném kontaktu.

50. Co se týče alternativních opatření uváděných vládou, stěžovatelé prohlašují, že nebyli informováni o možnosti ubytování u „širší rodiny“; tato možnost taktéž nebyla projednána před soudy. Soudy naopak údajně porušily § 46 odst. 2 zákona o rodině, neboť vůbec nezvažovaly možnost umístění v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, která tehdy existovala. Zásah do práva stěžovatelů na respektování jejich rodinného života tak nebyl v souladu se zákonem. Městský soud krom toho neprávem vyloučil možnost dočasného sociálního bydlení; tento byt sestávající z jednoho pokoje by nebyl horší než jejich životní podmínky v dětském domově. Pokud jde o vládou zmiňované přístřeší (viz výše § 43 *in fine*), stěžovatelé poznamenávají, že v případě vystěhování má oprávněná osoba vždy povinnost poskytnout přístřeší vystěhovanému; pokud to odmítne, veřejné orgány postupují proti její vůli. Skutečnost, že v projednávané věci nebyl první stěžovatel donucen nastěhovat se do tohoto přístřeší, ukazuje, že přístřeší nebylo odpovídající. Dočasné sociální bydlení bylo ostatně mnohem kvalitnější, třebaže je soud odmítl. Není tedy pravdou, že pokud by stěžovatel s tímto přístřeším byl souhlasil, mohla rodina zůstat pohromadě.

51. První stěžovatel dále zpochybňuje skutečnosti citované vládou ze zpráv orgánu sociálně-právní ochrany (viz § 43 výše) a tvrdí, že o nich nebylo před soudy jednáno. Znovu prohlašuje, že městský soud neodůvodnil svůj rozsudek hygienickými nebo zdravotními problémy dětí ani jeho údajnou nadměrnou konzumací alkoholu.

2. Hodnocení Soudu

52. Soud poznamenává, že dne 31. března 2004 byli druhý, třetí a čtvrtý stěžovatel dočasně umístěni do výchovného zařízení. Toto opatření bylo rozhodnutím ze dne 15. června 2004 a 28. dubna 2005 pravomocně prodlouženo s odůvodněním, že péče poskytovaná prvním stěžovatelem se zhoršovala a že kvůli jeho obtížné hospodářské situaci byl jeho byt odpojen od dodávek elektrické energie a rodině hrozilo vystěhování.

53. Pro rodiče a dítě je být spolu podle ustálené judikatury Soudu základním prvkem rodinného života (*Kutzner proti Německu*, viz výše, § 58) a vnitrostátní opatření, která jim v tom brání, představují zásah do práva zaručeného článkem 8 Úmluvy (*K. a T. proti Finsku* (velký senát), č. 25702/94, § 151, ESLP 2001-VII). Takový zásah není v rozporu s článkem 8, pouze je-li „v souladu se zákonem“, sleduje-li některý nebo některé z cílů uvedených v druhém odstavci tohoto článku a je-li pro dosažení těchto cílů „nezbytný v demokratické společnosti“. Pojem „nezbytnosti“ znamená zásah založený na naléhavé společenské potřebě, která je zejména přiměřená sledovanému legitimnímu cíli (viz například *Couillard Maugery proti Francii*, č. 64796/01, § 237, 1. červenec 2004).

54. V daném případě považuje Soud za nesporné, že nařízení ústavní výchovy představuje „zásah“ do práva stěžovatelů na respektování rodinného života. Předmětné opatření se zakládalo na ustanovení § 46 odst. 1 zákona o rodině, a bylo tedy „v souladu se zákonem“. Z odůvodnění vnitrostátních soudů dále vyplývá, že jejich rozhodování bylo v daném případě vedeno snahou o ochranu zájmů dětí. Předmětný zásah tedy sledoval legitimní cíl uvedený v článku 8 odst. 2 Úmluvy, jímž byla „ochrana práv a svobod jiných“.

55. K posouzení „nezbytnosti“ sporného opatření „v demokratické společnosti“ Soud uváží, zda z hlediska celého případu byly důvody, o něž se toto opatření opíralo, relevantní

a dostatečné pro účely odstavce 2 článku 8 Úmluvy. Za tímto účelem Soud zohlední skutečnost, že rozdělení rodiny představuje velmi závažný zásah; takové opatření se tedy musí opírat o dostatečně závažné a pádné argumenty motivované zájmem dítěte (*Scozzari a Giunta proti Itálii* [velký senát], č. 39221/98 a 41963/98, § 148, ESLP 2000-VIII). Úkolem Soudu však není nahrazovat vnitrostátní orgány při plnění jejich povinností v oblasti úpravy otázek výchovy dětí zabezpečované orgány veřejné moci a dále práv rodičů, jejichž děti byly takto umístěny do ústavní výchovy, nýbrž přezkoumat z hlediska Úmluvy rozhodnutí, která tyto orgány vydaly v rámci svého uvážení (*K. a T. proti Finsku* [velký senát], viz výše, § 154; *Couillard Maugery proti Francii*, viz výše, § 242).

56. Soud v této souvislosti připomíná, že možnost umístit dítě do prostředí vhodnějšího pro jeho výchovu nemůže sama o sobě odůvodňovat jeho násilné odnětí biologickým rodičům; takový zásah do práva rodičů těšit se rodinnému životu se svým dítětem ve smyslu článku 8 Úmluvy musí být nadto „nezbytný“ s ohledem na další okolnosti (*K. a T. proti Finsku* [velký senát], viz výše, § 173; *Kutzner proti Německu*, viz výše, § 69). Článek 8 navíc ukládá státu pozitivní závazky, které jsou těsně spjaty s účinným „respektováním“ rodinného života. Jakmile je tedy prokázána existence rodinného vztahu, musí stát v zásadě jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a přijmout vhodná opatření za účelem sloučení rodiče s dítětem (*Kutzner proti Německu*, viz výše, § 61). Nařízení ústavní výchovy je třeba navíc za běžných okolností považovat za dočasné opatření, které bude zrušeno okamžitě, jakmile to dovolí okolnosti (*Haase proti Německu*, č. 11057/02, § 93, ESLP 2004-III (výňatky)).

57. Soud podotýká, že předmětná stížnost je podobná věci *Walla a Wallová proti České republice* (viz výše), v níž byla ústavní výchova nařízena již jen z toho důvodu, že rodina tehdy obývala nevyhovující byt. V projednávané věci orgán sociálně-právní ochrany vytýkal prvnímu stěžovateli, že jeho spolupráce s ním byla problematická, že ekonomické a sociální podmínky rodiny se postupně zhoršovaly, neboť byt byl odpojen od dodávek elektrické energie a plynu, že stěžovatel požíval alkohol, nepracoval a dlužil stále vyšší částky na nájemném, v důsledku čehož bylo nařízeno vystěhování.

V průběhu předmětného řízení nebyla učiněna ani zmínka o tom, že by nezletilí stěžovatelé trpěli psychickou poruchou, zdravotními problémy, zaostáváním ve vzdělání nebo citovou újmou, že by s nimi bylo špatně zacházeno, že by byli pohlavně zneužíváni nebo že by byl jejich otec ve znepokojivém psychickém stavu, jak tomu bylo v řadě věcí, jimiž se Soud v minulosti zabýval (pro další odkazy viz *Walla a Wallová proti České republice*, viz výše, § 72).

58. Pokud jde o důvody, z nichž v daném případě soudy vycházely, Soud poznamenává, že některé z nich jsou mezi oběma stranami nadále předmětem sporu. Stěžovatel tak tvrdí, že s výjimkou elektřiny vše v bytě fungovalo, děti byly vždy čisté a nic jim nechybělo. Ohrazuje se také proti tomu, že by nadměrně požíval alkohol. Soud je v této souvislosti nucen zmínit prohlášení opatrovníka učiněné před městským soudem, podle něhož nebyla otázka, zda stěžovatel nadměrně požíval alkoholu či nikoli, zcela objasněna (viz § 20 výše). Zdá se tedy, že se vnitrostátní soudy opíraly zejména o důkazy předložené opatrovníkem, který byl zároveň navrhovatelem sporného opatření, ačkoli byly z úřední povinnosti na základě zásady oficiality povinny hledat pravdu (viz, *mutatis mutandis*, *H. F. proti Slovensku*, č. 54797/00, § 41 a 42, 8. listopad 2005).

59. Pokud jde o hrozbu vystěhování, kterou vláda označuje za bezprostřední, Soud podotýká, že podle informací sdělených samotnou vládou (viz § 40 výše) nabyl příkaz k vystěhování právní moci až během projednávání věci v odvolacím řízení. Z příslušných ustanovení občanského zákoníku navíc vyplývá, že v případě vystěhování pro neplacení nájemného je pronajímatel – v daném případě město – povinen zajistit nájemci náhradní bydlení nebo alespoň přístřeší, jinak k vystěhování nemůže dojít. Soud v dané situaci není přesvědčen o

tom, že bylo v zájmu nezletilých dětí přistoupit k úplnému rozdělení rodiny, což se zdá být nejradikálnějším opatřením, které lze uplatnit pouze v nejvážnějších případech (*Walla a Wallová proti České republice*, viz výše, § 73).

60. Je třeba rovněž podotknout, že nedostatečná spolupráce není naprosto rozhodující skutečností, jelikož nezavazuje příslušné orgány povinnosti uplatnit prostředky, které by umožnily zachování rodinného vztahu (*Couillard Maugery proti Francii*, viz výše, § 307). Z hlediska skutečností zmíněných stěžovatelem v odvolání proti rozsudku z 15. června 2004 nelze v daném případě s jistotou tvrdit, že první stěžovatel nevyvinul žádné vážné úsilí ke zlepšení své situace. Jeho argumenty ohledně malých šancí uspět na trhu práce a vysokých částek úroků z prodlení nejsou také zcela nedůvodné.

61. Je pravdou, že na rozdíl od stěžovatelů *Wallové a Wally* první stěžovatel pobíral mnoho sociálních dávek, některé z nich i formou mimořádných příspěvků. Soud se nicméně domnívá, že v situaci, kdy tato finanční pomoc zjevně nestačila, mu orgány sociální ochrany měly poradit, jakými dalšími způsoby by mohl překonat své obtíže a vyřešit své problémy (viz, *mutatis mutandis*, *Walla a Wallová proti České republice*, viz výše, § 74 a 75). Soud v této souvislosti odkazuje pro informaci na znění Doporučení (2006) 19 Výboru ministrů ohledně politik na podporu pozitivního rodičovství, podle něhož by měla být rodinám v obtížné ekonomicko-sociální situaci věnována zvláštní pozornost a poskytnuta specifická podpora a cílený přístup.

K tomu se přičítá i skutečnost, na niž stěžovatelé kladli důraz, a sice že soudy podle všeho nezhodnotily možnost umístit nezletilé stěžovatele do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ve smyslu § 46 odst. 2 zákona o rodině, které má poskytovat péči rodinné povahy a v němž mají rodiče možnost děti denně navštěvovat. Ze spisu naopak nevyplývá, že by soudy skutečně zvažily možnost umístit děti do „širší rodiny“, kterou vláda zmínila ve svém stanovisku (viz § 42 výše).

62. Soud navíc nemůže uspokojivě vyhodnotit, zda tyto důvody, pakliže by byly relevantní, jsou dostačující pro účely článku 8 odst. 2, aniž by zároveň neurčil, s přihlédnutím ke zvláštním okolnostem každého případu, zda rozhodovací proces zajistil stěžovatelům požadovanou ochranu jejich zájmů (*Sommerfeld proti Německu* [velký senát], č. 31871/96, § 66 a 68, ESLP 2003-VIII (výňatky)). Z tohoto hlediska považuje Soud za politováníhodné, že orgán sociálně-právní ochrany, který podal návrh na svěření dětí do ústavní výchovy, byl ustanoven opatrovníkem dotčených stěžovatelů (viz rovněž § 26 výše) a že tyto stěžovatele, ačkoli již v dané době dosáhli věku třinácti, dvanácti a jedenácti let, nebyli soudy přímo vyslechnuti. Je třeba rovněž podotknout, že první stěžovatel byl vyslechnut odvolacím soudem až ve chvíli, kdy byly jeho děti již po dobu jednoho roku umístěny v dětském domově, ačkoli soudu prvního stupně nic nebránilo v tom, aby jej osobně předvolal poté, co se nedostavil na jednání konané dne 15. června 2004. Pro účely přijetí tak zásadního rozhodnutí pro budoucnost dětí přitom názory rodičů, kteří projeví svůj zájem, musí nutně patřit k prvním zvažovaným skutečnostem.

Soud, který opětovně zdůrazňuje, že mu nepřísluší posuzovat namísto příslušných vnitrostátních orgánů, jaká opatření měla být přijata, neboť tyto orgány jsou pro toto hodnocení způsobilější zejména proto, že jsou v přímém kontaktu se souvislostmi dané věci a zúčastněnými stranami (viz, *mutatis mutandis*, *Reigado Ramos proti Portugalsku*, č. 73229/01, § 53, 22. listopad 2005; *Fiala proti České republice*, č. 26141/03, § 99, 18. červenec 2006), je současně nucen konstatovat, že soudy v daném případě nepřijaly všechna opatření, jež by jim takový přímý kontakt zajistila.

63. Soud se tedy domnívá, že rozhodnutí o svěření dětí do ústavní výchovy se neopírala o dostatečné důvody, jež by ospravedlnily jejich přiměřenost s ohledem na sledovaný

legitimní cíl. Bez ohledu na prostor pro úvahu vnitrostátních orgánů nebylo předmětné opatření „nezbytné v demokratické společnosti“.

64. K porušení článku 8 Úmluvy tedy došlo.

III. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

65. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

66. Stěžovatelé nepožadují žádnou náhradu materiální škody. Z titulu morální újmy, kterou utrpěli kvůli svému odloučení, každý z nich požaduje částku 10 000 €, což činí celkem 40 000 €.

67. Vláda považuje tuto částku za přemrštěnou a ponechává tuto otázku na uvážení Soudu.

68. Soud je toho názoru, že stěžovatelé nesporně utrpěli morální újmu z důvodu rozdělení rodiny. Soud s ohledem na okolnosti případu rozhodl na spravedlivém základě v souladu s článkem 41 Úmluvy přiznat stěžovatelům dohromady celkovou částku 10 000 €.

B. Náklady řízení

69. Stěžovatelé požadují, aby jim Soud přiznal na základě spisu přiměřenou částku náhradu nákladů řízení vynaložených před českým Ústavním soudem a tímto Soudem. Z tohoto titulu požadují částku 3 000 € navýšenou o DPH.

70. Vláda podotýká, že stěžovatelům byla poskytnuta právní pomoc a že nepředložili žádný doklad, jímž by podpořili svou žádost o náhradu nákladů řízení.

71. Soud poznamenává, že ačkoli stěžovatelé nepředložili žádný doklad, z titulu nákladů řízení před českým Ústavním soudem a tímto Soudem, kde je zastupoval tentýž advokát, požadují přiměřenou částku.

S ohledem na zvláštní okolnosti případu Soud považuje za přiměřené přiznat stěžovatelům částku 2 000 €, od které se odečte 850 € poskytnutých Radou Evropy formou právní pomoci.

C. Úroky z prodlení

72. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. *prohlašuje* jednomyslně stížnost za přijatelnou,
2. *rozhoduje* šesti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy,
3. *rozhoduje* jednomyslně
 - a) že žalovaný stát má stěžovatelům uhradit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, tyto částky, které se převedou na národní měnu žalovaného státu podle kursu platného ke dni úhrady:
 - i. 10 000 € (deset tisíc eur) jako náhradu morální újmy;
 - ii. 2 000 € (dva tisíce eur) jako náhradu nákladů řízení, sníženou o částku 850 € (osm set padesát eur) poskytnutou Radou Evropy formou právní pomoci;
 - iii. případnou částku daně z výše uvedených částek;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do okamžiku zaplacení budou stanovené částky navyšovány o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
4. *zamítá* jednomyslně v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 21. června 2007 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

Claudia WESTERDIEK
tajemnice sekce

Peer LORENZEN
předseda

V souladu s článkem 45 odst. 2 Úmluvy a článkem 74 odst. 2 Jednacího řádu Soudu je k tomuto rozsudku připojeno nesouhlasné stanovisko soudce R. Marusteho.

P. L.
C. W.

NESOUHLASNÉ STANOVISKO SOUDCE MARUSTEHO

Nesdílím názor většiny, a to především ze dvou důvodů.

V první řadě se domnívám, že vnitrostátní orgány učinily vše, co od nich bylo možné za daných okolností přiměřeně požadovat. Po celá léta hledaly řešení, ustanovily stěžovatelům opatrovníka a poskytly jim další veřejnou sociální podporu, avšak situace, zejména materiální, se zhoršila a stát musel nakonec volit mezi dvěma zly: pokračovat jako dosud, nechat děti otci, a vážně tak ohrozit jejich náležitou výchovu a řádný sociální rozvoj, nebo zvolit jiný způsob, jímž by dočasně odloučil děti od jejich rodiče a umístil je do ústavní výchovy. Stejně jako vnitrostátní soudy jsem přesvědčen, že toto rozhodnutí tehdy za daných okolností sloužilo nejvyššímu zájmu dětí. Po předběžném rozhodnutí soudu podstoupily děti psychologické vyšetření, během něhož měly projevit svá přání a určit, jak vidí svůj život a svou budoucnost. Lze se oprávněně domnívat, že příslušné orgány se s postupem let dobře seznámily se situací a postoji dotčených osob. Je třeba rovněž poznamenat, že příslušné orgány se snažily respektovat zájmy obou stran tím, že poskytly otci finanční pomoc za účelem návštěv dětí, tyto návštěvy se však bohužel s postupem času staly čím dál tím vzácnějšími.

Hlavním argumentem, o němž se opírám, je, že v tak osobní a choulostivé situaci, jako je tato, jsou vnitrostátní instituce – sociální pracovníci a soudy – mnohem způsobilější než mezinárodní soudy, aby posoudily danou situaci, porozuměly jí a našly nejvhodnější a nejmoudřejší řešení.